

อิสสา คือริษยา

นำเสนอเมื่อ : 14 พ.ย. 2552

อิสสา ท่านแปลว่า **“ริษยา”** คือเห็นเขาได้ดีทนอยู่ไม่ได้ ที่จริงความหมายของคำว่าอิสสาริษยา ก็ให้ความเข้าใจที่ชัดเจนอยู่แล้วว่าเป็นความร้น เพราะมีความหมายว่า **“ทนอยู่ไม่ได้”** สิ่งที่ต้องทนนทนทอนใดก็แสดงว่าไม่ร้ายแรง หรือไม่หนักหนานัก

ความรู้สึกริษยาจนทนไม่ได้ ต้องให้ความร้นอย่างย้ง และผู้ที่ได้รับความร้นอย่างย้งนั้นก็มีผู้อื่น เป็นเจ้าตัวผู้มีความริษยาเอง

ความริษยา เป็นอาการอย่างหนึ่งของกิเลส

ปุถุชนเป็นผู้มีกิเลส จึงเป็นธรรมชาติย่อมไม่สามารถควบคุมความรู้สึกของตนให้เป็นไปอย่างผ่องแผ้ว ปราศจากกิเลสได้เสมอไป ความริษยาเป็นอาการหนึ่งของกิเลส ดังนั้นปุถุชนจึงยอมยกที่จะควบคุมใจไม่ได้ไม่ให้เกิด ความริษยาของปุถุชนจึงยอมเกิดได้เป็นระยะหรือเป็นครั้งคราว ตลอดจนบางตอคนนิ่ง

ผู้มีปัญญา แม้สามารถดับความริษยาได้จริง จึงแก้ไขป้องกันควบคุมมิให้เกิดง่ายและแรง

แต่ผู้มีปัญญาเห็นโทษของความริษยาที่ตนได้รับว่า ยิ่งปล่อยให้มีริษยามาก ตนก็จะได้รับโทษของความริษยามาก ผู้มีปัญญาจึงแก้ไขป้องกันควบคุมมิให้ความริษยาเกิดง่าย และเกิดแรง แมว่าจะไม่สามารถดับเสียใจจริงตลอดไป

ผู้ขาดเมตตาต่อตน...เมื่อเห็นเขาได้ดีทนอยู่ไม่ได้

ผู้ที่เมื่อเห็นคนอื่นได้ดีแล้วเกิดความริษยา คืออิสสา ที่มักเรียกปนกันไปว่า อิจฉา นั้น เป็นผู้ที่ขาดเมตตา มีเมตตาไม่พอ โดยเฉพาะแก่ตนเอง เพราะเมื่อความริษยาก่อให้เกิด ความร้นใจ ผูกยอมให้ความริษยาเกิดขึ้น ก็เท่ากับทำใจตนให้ร้น ไม่มีความสุข จึงเท่ากับไม่มีเมตตาต่อตนเองนั่นเอง

แม้ความริษยาจะเป็นการขาดเมตตาแก่ตนด้วย ต่อผู้อื่นด้วย แต่บางทีความริษยาที่ทุกข์แต่กับผู้มีริษยาเองเท่านั้น มิให้ทุกข์ถึงผู้ถูกริษยาด้วย เพราะบางทีความริษยานั้น ก็มิอาจปรากฏออกเป็นการกระทำคำพูดใด ต้องอัดแน่นเป็นความทุกข์ร้นเรารอยู่แต่ให้หัวใจผู้มีริษยาเท่านั้น จึงพยายามไม่ให้ความริษยาเกิดขึ้นเสียดีกว่า

ความริษยาเกิดแก่ผู้ใด ย่อมให้ความทุกข์เรารร้นแก่ผู้ริษยาเอง

ผู้มีปัญญารู้ว่า ความริษยาเป็นความทุกข์เป็นความเรารร้นแก่ตนแน่นอน ตรงกันข้ามกับเมตตา ที่ทำให้มีความสุขความเย็นแก่ตนแน่นอน และเมตตาก็ดับความริษยาได้ เช่นเดียวกับดับโกรธได้ ดังนั้นผู้มีปัญญาจึงอบรมเมตตา เพื่อให้เพียงพอสำหรับดับความโกรธและความริษยา

ความคิดปรุงแต่งนั้นสำคัญนัก แมงการทำให้ความริษยาเกิดหรือทำให้ไม่เกิด

อิสสาและริษยานั้น จะเกิดได้ก็ต่อเมื่อมีความคิดปรุงแต่งให้เกิด ถ้าคิดปรุงแต่งให้เมตตา ก็จะเกิดเมตตา ก็จะไม่มีเกิดอิสสา ความคิดปรุงแต่งจึงสำคัญนัก แมงในการทำให้เกิดความริษยาหรือทำให้ไม่เกิด

ความยินดีด้วยเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี , ย่อมให้ความสุขแก่เจ้าตัวก่อนแน่นอน

เมื่อเห็นผู้ได้ดี ถ้าผู้นั้นเป็นผู้ที่รักที่ชอพบอ เป็นลูกหลาน ความคิดปรุงแต่งก็จะพาให้ความยินดีเกิดขึ้นด้วยในใจ ความคิดปรุงแต่งนั้นจะเป็นไปในทางชื่นชมยินดีในผู้ได้ดี เช่นว่า มีความดีความเหมาะสมต่าง ๆ สม่กับความดีที่ได้รับนั้น จิตใจของผู้ปรุงแต่งเช่นนั้น ก็จะพลอยเป็นความอิมเอิบไปกับความคิดยินดีด้วยของตน

กล่าวว่าความยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ดี ให้ความสุขแก่เจ้าตัวก่อนแน่นอน เช่นเดียวกับความริษยา ที่ทำให้ความทุกข์แก่เจ้าตัวก่อนแน่นอน

ความคิดที่ไม่ประกอบด้วยเมตตาเพียงพอ ก็อาจพาให้เกิดความริษยาแก่ผู้อื่นได้

เมื่อเห็นผู้ได้ดี ถ้าผู้นั้นเป็นผู้ร้นหรือไม่ใช่ผู้รักที่ชอพบอ ความคิดปรุงแต่งที่ไม่ประกอบด้วยเมตตาเพียงพอ ก็อาจพาให้เกิดความริษยา ความคิดปรุงแต่งนั้นอาจเป็นไปในทางไม่ชื่นชมยินดีไม่เห็นด้วยในผู้ได้ดี เช่นว่า ไม่มีความดีความเหมาะสมกับความดีที่ได้รับนั้น คนอื่นหรือตัวเองดีกว่า เหมาะควรกว่าเป็นตน

จิตใจของผู้ปรุงแต่งเช่นนั้น จะเป็นทุกข์เรารร้นด้วยความคิดริษยาของตน กล่าวว่าการริษยานั้นให้ความทุกข์แก่เจ้าตัวก่อนแน่นอน เช่นเดียวกับความพลอยยินดีด้วย ที่ให้สุขแก่เจ้าตัวก่อนแน่นอน

ทั้งความพลอยยินดีด้วย และความริษยาเมื่อเห็นเขาได้ดี เกิดจากความคิดปรุงแต่งทั้งสิ้น แตกต่างกันที่เป็นการคิดปรุงแต่งที่ประกอบด้วยเมตตา และเป็นความคิดปรุงแต่งที่ไม่ประกอบด้วยเมตตา ทั้งเป็นความคิดปรุงแต่งที่ประกอบด้วยปัญญา และเป็นความคิดปรุงแต่งที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาอีกด้วย

ควันอันเกิดจากไฟริษยา, บดบังความประกัสสรแห่งจิต

ริษยาเป็นไฟทำให้ใจร้นใจใหม่ มีผลเป็นควันตลุมอยู่, ควันนั้นจะบดบังความประกัสสรแห่งจิต ผู้ที่มีความริษยาแรงเท่าใด การจะและเห็นความแจ่มใจประกัสสรสวยงามแห่งจิต ย่อมเป็นไปได้เพียงนั้น

ดับไฟริษยา ด้วยเมตตาและสันโดษ

ความริษยาจะเกิดหรือไม่เกิด จะเกิดเบาหรือเกิดแรง ขึ้นอยู่กับความคิดปรุงแต่งทั้งสิ้น มิได้ขึ้นอยู่กับอะไรอื่น ผู้มีปัญญารู้จักจิตของตนมีความประกัสสรงดงาม แต่ควันแห่งไฟริษยาเป็นสิ่งที่จะปกคลุมใจมิให้ปรากฏความประกัสสรงดงามล้ำค่าได้

ผู้มีปัญญาจึงพยายามควบคุมความคิดปรุงแต่ง ดับความคิดปรุงแต่ง ที่จะเป้นเหตุให้ความริษยาเกิด ด้วยเมตตาและสันโดษ ผู้มีปัญญารู้จักสันโดษและโทษของความคิดปรุงแต่งเท่านั้น จึงจะไตรูจักจิตอันแจ่มใสประกัสสร ซึ่งเป็นสมบัติแท้ๆ ของตนที่มีอยู่แล้ว

..สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก..

ขอบคุณธรรมจักร

